

здаватися їх діями. Шляхом подолання цих та інших проблем має бути більш жорсткі міри із закриття веб-сайтів, які спеціалізуються на поширенню піратської продукції, застосування кримінальної відповідальності до великомасштабних порушників, посилення контролю на митній території країни, пропаганда підтримки ліцензійної продукції серед населення, високі штрафні санкції за порушення власників веб-сайтів правил отримання, зберігання та надання інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. INTERNATIONAL INTELLECTUAL PROPERTY ALLIANCE (IPA) 2012 SPECIAL 301 REPORT ON COPYRIGHT ENFORCEMENT AND PROTECTION [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipa.com/rbc/2012/2012SPEC301UKRAINE.PDF>. – Назва з екрану.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: Проект Закону України від 23.10.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56869.

Мозальова Марина Володимирівна – к. ю. н., науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

І. Є. Якубівський

ПРО КОНСТРУКЦІЮ АВТОРСЬКОГО ДОГОВОРУ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЇЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У контексті відносин інтелектуальної власності цивільно-правовий договір виступає найбільш поширеною правовою формою залучення в цивільний оборот майнових прав інтелектуальної власності. Саме застосування договірної форми дозволяє реалізувати основні засади, на яких засновані цивільні відносини – юридична рівність учасників, їх вільне волевиявлення, майнова самостійність.

Серед видів договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, що закріплені у ст. 1107 Цивільного кодексу України, окремо не виділяється традиційна для цивільного законодавства колишнього Союзу РСР категорія «авторський договір». Водночас, поняття авторського договору продовжує вживатися у спеціальному зако-

нодавстві (Закон України «Про авторське право і суміжні права»). Варто зазначити, що авторський договір згадується і в Цивільному кодексі України, а саме у ст. 1072, яка регулює черговість списання грошових коштів з рахунка. Таким чином, постає необхідність у дослідженні співвідношення між авторським договором та договорами, передбаченими главою 75 Цивільного кодексу України.

У сучасній літературі висловлені різні точки зору щодо доцільності існування категорії «авторський договір» у цивільному праві. Одні дослідники вважають за доцільне відмовитися від вживання даного поняття у законодавстві [1–3]. Інші ж, навпаки, висловлюються за збереження даної конструкції у сучасному цивільному праві [4–6].

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» немає визначення авторського договору. Водночас, про зміст вкладеного законом в цей термін поняття можна судити, проаналізувавши ст. ст. 31, 32, 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до ст.31 закону, передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором. У ст. 32 закону визначено, що автору чи іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору одним або усіма відомими способами на підставі авторського договору. Згідно із ст. 33 закону, за авторським договором замовлення автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Незважаючи на те, що у всіх названих трьох випадках Закон України «Про авторське право і суміжні права» говорить про авторський договір, з огляду на положення Глави 75 Цивільного кодексу України, фактично, йдеться про три різні різновиди договорів щодо розпоряджання майновими авторськими правами:

– в першому – договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності (ст. 1113 Цивільного кодексу України);

– в другому – ліцензійний договір (ст. 1109 Цивільного кодексу України);

– в третьому – договір про створення за замовленням та використання об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 1112 Цивільного кодексу України).

Отже, вжите у Законі України «Про авторське право і суміжні права» поняття «авторський договір» є збірним і охоплює три закріплені Главою 75 Цивільного кодексу України різновиди договорів щодо розпо-

ряджання майновими правами інтелектуальної власності, які об'єднують те, що за ними здійснюється розпоряджання майновими правами на твір літератури, науки і мистецтва.

Таким чином, якщо вести мову, наприклад, про співвідношення ліцензійного договору і авторського договору, слід зазначити, що виділення зазначених двох договорів здійснене у законодавстві за різними критеріями. Так, для ліцензійного договору основною ознакою, яка вирізняє його з-поміж інших передбачених Главою 75 Цивільного кодексу України договорів, є зміст правовідносин сторін (надання дозволу (ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності) без прив'язки до певного виду (видів) об'єктів права інтелектуальної власності. Натомість виділення у Законі України «Про авторське право і суміжні права» конструкції авторського договору відштовхується не від особливостей змісту правовідносин сторін, а від прив'язки до конкретного виду об'єктів права інтелектуальної власності – об'єктів авторського права.

У цьому аспекті слід погодитися із позицією О. В. Басая, який зазначає, що договори, які укладаються у сфері авторського права та передбачають надання дозволу на використання творів, об'єктів суміжних прав, за своїми ознаками є ліцензійними договорами [7].

Отже, не всі ліцензійні договори є авторськими (адже за ліцензійним договором може надаватися дозвіл на використання не тільки творів літератури, науки і мистецтва, а й інших об'єктів права інтелектуальної власності). Водночас, не всі авторські договори є ліцензійними, оскільки за авторським договором може здійснюватися не лише надання дозволу на використання твору, а й передача (відчуження) майнових авторських прав, а також створення у майбутньому автором твору та передача його замовникові.

Виведене співвідношення дає підстави для висновку, що до авторського договору про надання дозволу на використання твору повинні застосовуватися положення Цивільного кодексу України про ліцензійний договір (ст. ст. 1109–1111), до авторського договору про передачу (відчуження) майнових авторських прав – положення Цивільного кодексу України про договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності (ст. 1113), до авторського договору замовлення – положення про договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 1112) [8].

В цілому ж, повертаючись до питання про доцільність збереження категорії авторського договору у сучасному цивільному праві, вважаємо за доцільне зазначити таке. В умовах дії законодавства Союзу РСР авторське і винахідницьке право становили два відносно самостійні цивільно-правові інститути, і лише на теоретичному рівні робились спроби обґрунтувати доцільність їх об'єднання в єдиний «творчий інститут» [9–10]. Це створювало принаймні формальні законодавчі передумови для закріплення різних назв для договірних конструкцій, які опосередковували розпорядження майновими авторськими правами (авторський договір) та засвідченими патентом виключними правами на винахід (ліцензійний договір та договір про відступлення патенту). Хоча варто відзначити, що у 1973–1974 рр. у зв'язку із приєднанням Союзу РСР до Всесвітньої (Женевської) конвенції про авторське право 1952 р., цивільне законодавство зазнало відповідних змін, що проявились, зокрема, у закріпленні двох типів авторського договору – авторського договору про передання твору для використання та авторського ліцензійного договору [11]. На відміну від цього, з точки зору сучасного цивільного законодавства України, право інтелектуальної власності становить єдиний, цілісний інститут цивільного права, якому присвячена книга 4 Цивільного кодексу України. Відтак, природа майнових прав інтелектуальної власності, які виступають своєрідним «базисом» для договірних відносин у даній сфері, є єдиною для різних об'єктів права інтелектуальної власності – творів, виконань, винаходів, торговельних марок тощо. Це, у свою чергу, робить можливим і доцільним закріплення у цивільному законодавстві уніфікованих договірних конструкцій для опосередкування відносин щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, сфера застосування яких охоплює різні субінститути права інтелектуальної власності (авторське право, суміжні права, патентне право та ін.). Власне, дана тенденція одержала безпосереднє втілення у Цивільному кодексі України, який у главі 75 передбачає договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, які можуть застосовуватись по відношенню до різних об'єктів права інтелектуальної власності.

Виділення окремої категорії «авторський договір» видається недоцільним і з практичної точки зору. Адже в такому разі неодмінно постає питання щодо співвідношення авторського договору із відповідними видами договорів, передбачених главою 75 Цивільного кодексу України,

на що вже зверталась увага вище. Відповідно, у разі укладення між сторонами «авторського договору» суд стикатиметься із проблемою визначення юридичної природи такого договору та його віднесення до того чи іншого виду договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Так, рішенням господарського суду Миколаївської області, залишеним без змін постановою Одеського апеляційного господарського суду, відмовлено у задоволенні позову ТзОВ «Українська ДіВіДі Компанія» до Фізичної особи-підприємця про стягнення компенсації за порушення майнових авторських прав, накладення на відповідача штрафу у розмірі 10% суми, присудженої судом на користь позивача. При цьому суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що договори, які подано позивачем на підтвердження наявності у останнього виключних майнових авторських прав на аудіовізуальні твори, не є авторськими договорами у розумінні Закону України «Про авторське право і суміжні права». Скасовуючи вказані судові рішення та направляючи справу на новий розгляд, Вищий господарський суд України зазначив, що особи, які мають виключні майнові права на певні твори (в даному випадку – аудіовізуальні твори), можуть передати такі права іншим особам. При цьому в дослідженні питання щодо обсягу прав, що передані, господарським судам слід оцінювати не назву договорів (це може бути не обов'язково «авторський» договір), а їх зміст, що у розгляді даної справи здійснено не було [12].

Звісно, можна вести мову про ті чи інші особливості договорів, які опосередковують розпоряджання майновими авторськими правами так само, як і договорів, що стосуються майнових прав на інші об'єкти права інтелектуальної власності. Але це не дає достатніх підстав для того, аби розглядати авторський договір у якості договірної конструкції *sui generis* у системі договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

У зв'язку із наведеним вище стає очевидною необґрунтованість позиції законодавства у ст. 1072 Цивільного кодексу України, відповідно до якої, у разі одночасного до банку кількох розрахункових документів у другу чергу списуються кошти на підставі рішення суду для розрахунків щодо виплати вихідної допомоги та оплати праці особам, які працюють за трудовим договором (контрактом), а також виплати за авторським договором. Видається, що за логікою даної норми вона мала б охоплю-

вати виплати за договорами щодо розпоряджання майновими правами на різні об'єкти інтелектуальної власності (твори, виконання, винаходи, промислові зразки, сорти рослин тощо), що здійснюються на користь фізичної особи як творця відповідного об'єкта. Натомість у ній йдеться про виплати за «авторським договором». Тобто, з одного боку, під цю норму не підпадають творці інших, ніж твори, об'єктів права інтелектуальної власності (виконавці, винахідники, автори промислових зразків, сортів рослин тощо). Водночас, виходячи із положень ст. ст. 31–33 Закону України «Про авторське право і суміжні права», стороною авторського договору, на користь якої передбачається здійснення відповідних виплат, може бути не лише автор, але й інша особа, яка має авторське право. У цьому аспекті незрозуміла логіка, чому, наприклад, юридична особа, якій належать майнові авторські права на твір, у разі укладення нею з іншою особою «авторського договору» потраплятиме у другу чергу за ст. 1072 Цивільного кодексу України поряд з працівниками останньої. Враховуючи наведене вище, пропонуємо у п. 2 ч. 2 ст. 1072 Цивільного кодексу України слова «а також виплати за авторським договором» замінити на «а також виплати творцям (авторам, виконавцям, винахідникам тощо) за договорами щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності».

ЛІТЕРАТУРА

1. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та за кордоном: монографія / О. В. Жилінкова. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 280 с. С.10–11.
2. Кирилюк А. В. Ліцензійний договір на використання літературних творів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / ОНЮА. – Одеса, 2010. – 20 с. – С.11–12.
3. Козинец А. А. Договора в сфере интеллектуальной собственности: проблемы правового регулирования // Альманах цивилистики. Сб. статей. Вып.3 / Под ред. Р. А. Майданика. – К. : Алерта, КНТ, ЦУЛ, 2010. – 332 с. – С. 232–233.
4. Амангельды А. А. Договоры в сфере интеллектуальной собственности по законодательству Республики Казахстан. – Алматы: ИЦ ОФ Интерлигал, 2010. – 344 с. – С. 209–225.
5. Бажанов В. О. Договірні правовідносини в авторському праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013. – 20 с. – С. 4.

6. Кетрарь А. А. Зобов'язання в авторському праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / НУ «Одеська юридична академія». – Одеса, 2014. – 20 с. – С. 9–10.
7. Басай О. В. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків у сфері інтелектуальної власності (проблеми теорії): Дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / НУ «Одеська юридична академія». – Одеса, 2015. – 458 с. – С. 277.
8. Якубівський І. С. Ліцензійний договір за новим Цивільним кодексом України // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2005. – Вип. 41. – С. 206–207.
9. Егоров Н. Д. Гражданско-правовое регулирование общественных отношений: единство и дифференциация. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1988. – 176 с. – С. 136–163.
10. Красавчиков О. А. Творчество и гражданское право (понятие, предмет и состав подотрасли) // Правоведение. – 1984. – № 4. – С. 14–22.
11. Дозорцев В. А. Авторский договор и его типы // Советское государство и право. – 1977. – № 2. – С. 43–50.
12. Постанова Вищого господарського суду України від 24 листопада 2009 р. № 3/41/09 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/6869691>.

*Якубівський Ігор Євгенович – к. ю. н, доцент кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету ім. Івана Франка*